

Słownik filozoficzny. Artur Schopenhauer. Część pierwsza: poglądy

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Schemat](#)
- [Audiobook](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Artur Schopenhauer, *Świat jako wola i przedstawienie*, tłum. J. Garewicz, Warszawa 1994-1995.
- Jan Garewicz, *Schopenhauer*, Warszawa 2000.
- , *Parerga i paralipomena*, Warszawa 2002.
- *Modlitwy organiczne [fragment]*, [w:] Pawlikowska-Jasnorzewska Maria, red. Maria Pawlikowska-Jasnorzewska.
- Iwaszkiewicz Jarosław, *Prostota [fragment]*, [w:] tegoż.
- Przerwa-Tetmajer Kazimierz, *Hymn do Nirwany [fragment]*, [w:] tegoż.
- Asnyk Adam, *Szkic do współczesnego obrazu [fragment]*, [w:] tegoż.
- Miłosz Czesław, *Traktat teologiczny [fragment]*, [w:] tegoż, *Druga przestrzeń*.
- Kaczmarski Jan, *Dzień irracjonalny [fragment]*, [w:] tegoż, *Hymny*.

- Kasprowski Jan, *Dies irae [fragmenty]*, [w:] Leguś, *Przyrody*.

Słownik filozoficzny. Artur Schopenhauer. Część pierwsza: poglądy

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Dzieło Schopenhauera *Świat jako wola i przedstawienie* zostało opublikowane w roku 1918, jednak dopiero jego trzecie wydanie w 1859 r. sprawiło, że myśl Schopenhauera zyskała uznanie i znaczenie. Rozwijając stanowisko Kanta, Schopenhauer uznał, że podmiot poznający zjawiska świata poznaje także samego siebie, swoją wewnętrzną istotę, którą jest wola. Mamy więc bezpośredni dostęp do poczucia własnej woli, chęci dążenia w określonym kierunku, który jest zdeterminowany, bo warunkują go nasze popędy.

Pesymistyczny obraz ludzkiej egzystencji, który dominował pod koniec XIX w., w dużej mierze kształtował się pod wpływem Schopenhauera, przekonanego, że człowiek zawsze zмага się z niedosytem, poczuciem klęski i strachem przed śmiercią.

Twoje cele

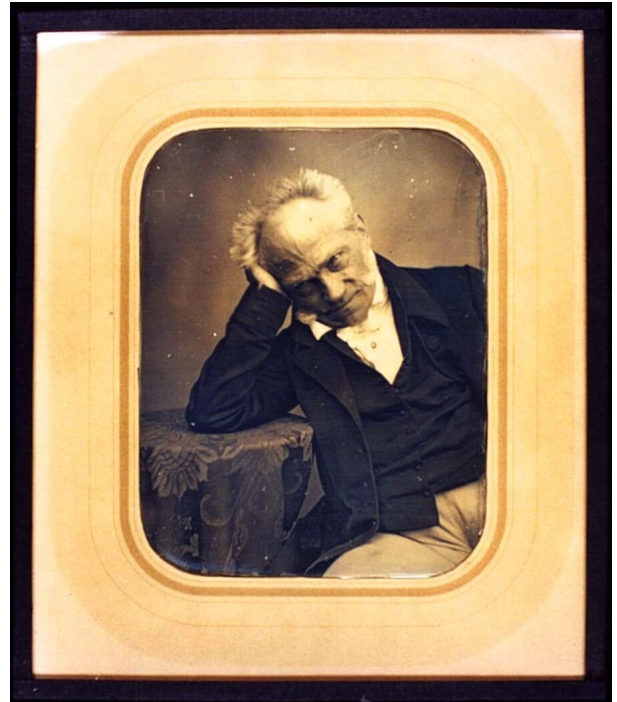
- Poznasz postać i filozofię Schopenhauera.
- Scharakteryzujesz epistemologię Schopenhauera i jego poglądy etyczne.

- Przeanalizujesz pogląd Schopenhauera na temat zła.

Przeczytaj

Biografia

Dojrzałe życie Artura Schopenhauera wyraźnie rozpada się na dwie niemal równe części. Pierwsza obfituje w wydarzenia, druga jest ich prawie całkowicie pozbawiona. Filozof urodził się w roku 1788, w polskim jeszcze wówczas Gdańsku (wtedy właściwie Oliwie) w rodzinie kupieckiej, aczkolwiek jego matka, Joanna, miała ambicje literackie (na początku XIX w. była cenioną autorką romansów i wspomnień). Przyłączenie Gdańska do Prus w wyniku II rozbioru Rzeczypospolitej spowodowało przeniesienie się rodziny do wolnego Hamburga.

Portret Artura Schopenhauera. Zdjęcie prawdopodobnie wykonano w 1852 r.
Źródło: Europeana, domena publiczna.

„ŻYCIE JEST PRZEDSIĘWZIĘCIEM, KTÓREGO
WYNIKI ABSOLUTNIE NIE POKRYWAJĄ KOSZTÓW.”

ARTUR SCHOPENHAUER

Źródło: Englishsquare.pl Sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Kupieckie pochodzenie w istotny sposób ukształtowało życie Schopenhauera: było przekleństwem, które w młodości zmusiło do rezygnacji z nauki i wymarzonych

studiów filozoficznych, ojciec bowiem widział w synu dziedzica kantoru kupieckiego. Później, po niespodziewanej wczesnej śmierci ojca, stało się ono błogosławieństwem, bowiem dzięki odziedziczonemu majątkowi, ale także własnej determinacji w jego utrzymaniu, umożliwiło spokojne życie, poświęcenie się pracy twórczej.

Źródło: Englishsquare.pl Sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Najważniejsze dzieła

Pierwszą poważną pracą Schopenhauera była rozprawa doktorska *Poczwórne źródło twierdzenia o podstawie dostatecznej*, nad którą pracował w roku 1812, wydał zaś rok później. Rozwinięciem idei zawartych w tej dysertacji, i jednocześnie systematycznym wykładem myśli Schopenhauera, stał się pierwszy tom dzieła *Świat jako [wola](#) i [przedstawienie](#)*, po raz pierwszy wydany w roku 1819. Praca ta była za życia filozofa wydawana jeszcze dwukrotnie: w roku 1847 i 1859. To właśnie trzecie wydanie rozpoczęło triumfalne przyjęcie myśli Schopenhauera. W 1836 r. ukazało się dzieło *O woli w przyrodzie*, w którym rozwijał rozważania nad problemem woli jako istoty świata, wspierając się zdobyczami nauk przyrodniczych. W kolejnych pracach Schopenhauer zajął się problemami etyki – napisał dwie rozprawy konkursowe: *O wolności ludzkiej woli* (nagrodzona przez Królewską Akademię Duńską w roku 1838) oraz *O podstawie moralności* z roku 1840. W roku 1851 w Berlinie opublikowane zostały *Parerga i Paralipomena* – zbiór sentencji, aforyzmów, czyli „utworów drobnych” i „rzeczy pominiętych” (polskie znaczenia tych greckich wyrazów), których fragmenty cieszą się nadal największą popularnością.

„ŚWIAT STAJE SIĘ TEATREM MARIONETEK
POCIĄGANÝCH ZA SZNUREK;
JEŚLI PRZEDSTAWIENIE PRZEBIEGA
PLANOWO, KIERUJE NIM FATUM,
JEŚLI NIE – ŚLEPA KONIECZNOŚĆ.”

ARTUR SCHOPENHAUER

Poglądy

Teoria poznania

W pierwszym zdaniu dzieła *Świat jako wola i przedstawienie* Schopenhauer wyraża najistotniejszą zasadę swojego systemu epistemologicznego: *Świat jest moim przedstawieniem (Vorstellung)*. W tym miejscu konieczna jest uwaga dotycząca polskiego odpowiednika tego podstawowego terminu w teorii poznania. Aż do wydania dzieła Schopenhauera w języku polskim (w 1994 r.) słowo niemieckie *Vorstellung* tłumaczone było jako „wyobrażenie” i taki termin najczęściej znajdziemy w pracach poświęconych jego filozofii, m.in. w *Historii filozofii* Władysława Tatarkiewicza, a także w popularnej monografii Jana Garewicza.

Schopenhauer przejął od Kanta fundamentalne rozróżnienie między rzeczą samą w sobie a zjawiskiem. Ale jednocześnie znacznie uprościł Kantowskie stanowisko: doprowadził do rozłączenia więzi między zjawiskiem (fenomenem) a rzeczą samą w sobie (noumenem), spośród kilkunastu kategorii apriorycznych wyszczególnionych przez Kanta pozostawił w swoim systemie tylko trzy: czas, przestrzeń i przyczynowość.

Epistemologia Schopenhauera to połączenie transcendentального idealizmu i empiryzmu. Podkreśla on istotne znaczenie umysłu poznającego. Rozróżnia doświadczenie zewnętrzne, które kształtuje się na drodze poznania zmysłowego oraz rozumowania, i doświadczenie wewnętrzne uzyskane dzięki introspekcji. Dzięki pierwszemu podmiot poznający obcuje z przedstawieniem, tylko ze światem zjawisk, nie zaś z prawdziwą rzeczywistością. Ale, co było odkryciem Schopenhauera, podmiot poznający jest jednocześnie przedmiotem poznania, rzeczą samą w sobie, która dzięki introspekcji może wniknąć od wewnątrz do istoty rzeczy, uzyskać o sobie samowiedzę. Otóż właśnie samowiedza prowadzi do zrozumienia, że prawdziwą rzeczywistością, poza kategoriami apriorycznymi, jest wola. Bezpośrednie doświadczenie woli, rozumianej jako wewnętrzna istota podmiotu poznającego, prowadzi do rozciągnięcia tej zasady poznania na wszystkie pozostałe wypadki.

Metafizyka

Pesymistyczny pogląd na świat

„PODOBNI JESTEŚMY OWCOM,
KTÓRE SKACZĄ PO ŁĄCE, GDY TYMCZASEM
RZEŹNIK WYBIERA JUŻ OCZAMI TĘ
LUB TAMTĄ Z NICH.”

ARTUR SCHOPENHAUER

Źródło: Englishsquare.pl Sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Zło

Filozofowie wielokrotnie podejmowali problem zła, próbowali jednak wyjaśnić kwestię *unde malum* (skąd się bierze [zło](#)), wychodząc zawsze od dobra, które było dla nich pojęciem pierwotnym. Inaczej jest w koncepcji Schopenhauera, dla niego zło jest pierwotne względem dobra, zło jest zasadą bytu. Odnosi się to zarówno do etyki, jak i, co szczególnie istotne, do ontologii. Głosi on bowiem przekonanie, że źródłem zła jest samo istnienie. Schopenhauer odwraca więc dotychczasowy porządek myślenia, przyjmuje, że dobro można wytłumaczyć tylko wtedy, jeżeli za punkt wyjścia przyjmiemy, że pojęciem zasadniczym jest zło. Ta koncepcja była zupełnie nowatorska.

Etyka – współczucie

Estetyka – kontemplacja sztuki

„KTO CHCIAŁBY SPRAWDZIĆ NA
PODORĘDZIU, CZY ROZKOSZ PRZEWAŻA
NA ŚWIECIE NAD CIERPIENIEM LUB
CZY PRZYNAJMNIEJ JE RÓWNOWAŻY,
TEN NIECH PORÓWNA DOZNANIA
ZWIERZĘCIA POŻERANEGO PRZEZ INNE
ZWIERZĘ Z DOZNANIAMI POŻERAJĄCEGO.”

ARTUR SCHOPENHAUER

Źródło: Englishsquare.pl Sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Odnosząc się do zamieszczonych cytatów, napisz, jaką koncepcję życia ludzkiego zawarł w nich Schopenhauer.

Słownik

kontemplacja sztuki

jeden ze sposobów przezwyciężenia rozczarowania i cierpień, które wynikają z niemożności zaspokojenia popędu; kontemplacja jest stanem, gdy ów popęd zostaje powstrzymany

maja

(sanskrt. *māyā* – coś, czego nie ma) w filozofii buddyjskiej ułuda, iluzja; Schopenhauer rozumiał ją jako zasłonę okrywającą prawdziwą rzeczywistość

nirwana

(sanskrt. *nirvāṇa* < *pali nibbāna*) w filozofii buddyjskiej „zgaszenie płomienia jaźni”, „wygaśnięcie ognia żądz”; Schopenhauer rozumiał to pojęcie jako ustanie, uspokojenie pragnień prowadzące do zaniku bytu indywidualnego i przynoszące pozytywny stan spokoju

przedstawienie

wszelki akt poznania zmysłowego lub pojęciowego, dzięki któremu jakaś rzecz pojawia się w świadomości podmiotu poznającego; rozróżnia się przedstawienie oglądowe, do którego zalicza się spostrzeżenia i wyobrażenia, oraz przedstawienia nieoglądowe, czyli pojęcia; w metafizyce Schopenhauera przedstawieniem są wszelkie zjawiska, które są odbierane poprzez umysł podmiotu poznającego

wola

podstawowa kategoria filozofii Schopenhauera; rzecz sama w sobie, istota świata, która urzeczywistnia się w świecie zjawisk

wola życia

ogólna zasada odnosząca się do wszystkich istot żywych, zgodnie z którą wszystkie one dążą do utrzymania życia we właściwej dla siebie formie lub gatunku; irracjonalna, bezrozumna siła działająca ślepo

współczucie

drugi ze sposobów (oprócz kontemplacji) przewycięzania zła w świecie, powstrzymania woli życia jednostki; współczucie dla cierpiącego człowieka jest podstawą etyki Schopenhauera

zło

w filozofii Schopenhauera (podobnie jak Platona i Orygenesesa) część natury, która jest bytem; wynika z faktu, że byt jest podzielny

Schemat

Polecenie 1

Wysłuchaj nagrania. Zrekonstruuj epistemologię Schopenhauera. Jakie zasady teorii poznania przyjmuje filozof? Jakie znaczenie przypisuje podmiotowi poznającemu? Jakie relacje zachodzą między podmiotem poznającym a światem zewnętrznym? Czym jest świat dla podmiotu poznającego? W jaki sposób przejawia się wola?

” Artur Schopenhauer

Świat jako wola i przedstawienie

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/PUVaf39oE>

1

„Świat jest moim przedstawieniem” — jest to prawda, która obowiązuje w odniesieniu do każdej żywej i poznającej istoty, chociaż tylko człowiek może ją przywieść do refleksyjnej, abstrakcyjnej świadomości — a jeśli faktycznie to czyni, to pojawia się u niego filozoficzna refleksja. Staje się wtedy dla niego wyraźne i pewne, że nie zna żadnego słońca ani żadnej ziemi, lecz tylko oko, które widzi słońce, rękę, która czuje ziemię; że świat, który go otacza, istnieje tylko jako przedstawienie, tj. wyłącznie w odniesieniu do czegoś innego, czegoś przedstawionego, czym jest on sam.

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/PUVaf39oE>

Jeśli można jakąś prawdę wypowiedzieć *a priori*, to jest nią ta właśnie; albowiem wyraża ona tę formę wszelkiego możliwego i dającego się pomyśleć doświadczenia, która jest ogólniejsza od wszystkich innych, od czasu, przestrzeni i przyczynowości; albowiem wszystkie one już ją zakładają, a jeśli każda z tych form, które poznaliśmy jako tak liczne szczególne postacie reguły podstawy dostatecznej, obowiązuje tylko wobec jakiejś szczególnej klasy przedstawień, to przeciwnie, rozpad na podmiot i przedmiot jest wspólną formą wszystkich owych klas, tą formą, w jakiej w ogóle możliwe i do pomyślenia jest jakiekolwiek doświadczenie, obojętnie jakiego rodzaju, abstrakcyjne czy intuicyjne, czyste czy empiryczne. Żadna prawda nie jest więc bardziej pewna, bardziej niezależna od innych i żadna nie wymaga mniej dowodu od tej, że wszystko, co istnieje dla poznania, a więc świat cały, jest tylko przedmiotem w odniesieniu do podmiotu, naocznością tego, kto ogląda, jednym słowem, przedstawieniem. (...) Wszystko, co należy i może należeć do świata, obarczone jest w sposób nieuchronny uwarunkowaniem przez podmiot i istnieje tylko dla podmiotu. Świat jest przedstawieniem.

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/PUVaf39oE>

Tym, co wszystko poznaje, a przez nikogo poznane nie jest, jest podmiot. Na nim więc opiera się świat, jest on nieustannym, stale zakładanym warunkiem wszystkiego, co się

jawi, każdego przedmiotu. Cokolwiek bowiem istnieje, jest tylko dla podmiotu. Podmiot ten każdy odnajduje w sobie, lecz tylko kiedy poznaje, a nie kiedy jest przedmiotem poznania. Przedmiotem natomiast jest już jego ciało i dlatego, z tego punktu widzenia, nazywamy je przedstawieniem. Ciało jest bowiem przedmiotem wśród przedmiotów i podlega ich prawidłowościom. (...) Podobnie jak każdy przedmiot naoczności podlega ono formom wszelkiego poznania: czasowi i przestrzeni, dzięki którym istnieje wielość. Natomiast podmiot (...) formom tym nie podlega, nie przysługuje mu więc ani wielość, ani jej przeciwieństwo, jedność. Nie poznajemy go nigdy, bo to on właśnie poznaje, ilekroć poznanie ma miejsce.

4

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/PUVaf39oE>

Jeśli (...) uznaliśmy z wewnętrznymi oporami własne ciało, podobnie jak wszystkie pozostałe przedmioty naocznego świata, tylko za przedstawienie poznającego przedmiotu, to teraz widzimy wyraźnie, co odróżnia w świadomości każdego człowieka przedstawienie własnego ciała od wszystkich innych, zupełnie podobnych do niego przedstawień, a mianowicie to, że ciało istnieje w świadomości w jeszcze zupełnie inny (...) sposób, który oznacza się słowem wola i że właśnie ta podwójna wiedza, jaką mamy o własnym ciele, daje nam wyjaśnienie samego ciała, jego działania i ruchów pod wpływem motywów, jak również jego cierpienia spowodowanego obcym oddziaływaniem, jednym słowem wyjaśnienie, czym jest ono nie jako przedstawienie, lecz poza tym, a więc samo w sobie, którego nie mamy bezpośrednio o istocie, działaniu

i cierpieniu wszystkich pozostałych przedmiotów realnych.

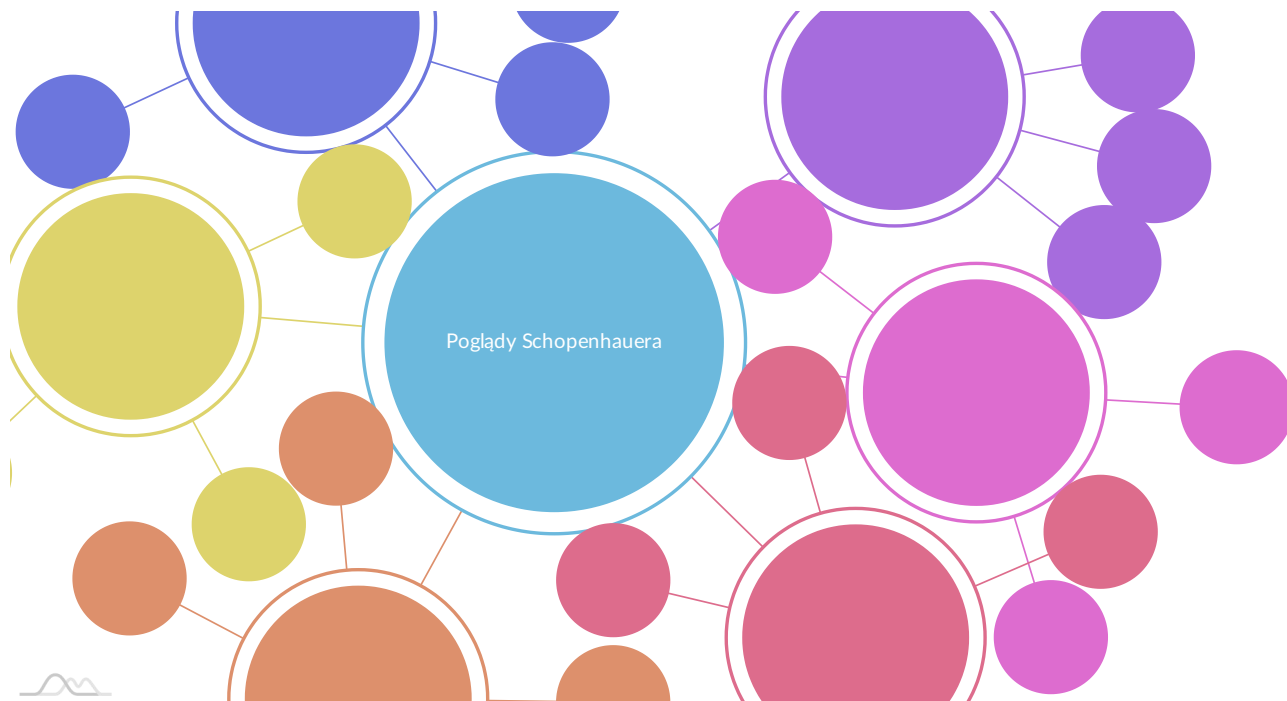
Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/PUVaf39oE>

O tym jednak, że rozpatrywanie takie (...) jest jednostronne, a zatem spowodowane przez jakąś dowolną abstrakcję, poucza każdego wewnętrzny opór, z jakim przyjmuje świat jako swe tylko przedstawienie. (...) Świat bowiem, tak jak z jednej strony jest na wskroś przedstawieniem, tak z drugiej jest na wskroś wolą. (...) Jeśli teraz dzięki wszystkim tym rozważaniom powstało (...) wyraźne i niewątpliwe poznanie, które każdy posiada (...) bezpośrednio, tj. jako uczucie, a mianowicie, że istotą samą zjawiska, którym jest on sam, ukazującą mu się jako przedstawienie zarówno w jego działaniach, jak w ich trwałym substracie, jego ciele, jest jego w o l a, która stanowi to, co najbardziej bezpośrednio w jego świadomości, ale jako takie nie przybrała w pełni formy przedstawienia.

Polecenie 2

Na podstawie zdobytej wiedzy uzupełnij mapę myśli, opisując hasłowo poglądy filozofa.

Źródło: Englishsquare.pl Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Audiobook

Polecenie 1

Wysłuchaj nagrania i odpowiedz, jak Schopenhauer ocenia przyjemności i rozkosze fizyczne. Do czego mogą one doprowadzić człowieka?

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/PUVaf39oE>

Artur Schopenhauer

Parerga i paralipomena

Pesymizm

Gdyby cierpienie nie było najbliższym i bezpośrednim celem naszego życia, egzystencja nasza byłaby zupełnie bezsensowna. Absurdem jest bowiem zakładać, że ból bezmierny, który wynika z nieszczęścia jako istotnej cechy życia, którego pełno na świecie, jest bezcelowy i czysto przypadkowy. (...) Nie znam więc większego absurdu niż ten, jaki głoszą niemal wszystkie systemy metafizyczne, które uznają zło za czynnik negatywny, podczas gdy jest właśnie czymś pozytywnym, czymś, co samo daje się odczuć. (...) Natomiast dobro, tj. wszelkie szczęście i wszelkie zadowolenie, jest czystą negacją, mianowicie zwykłym spełnieniem jakiegoś życzenia i końcem jakiejś męki. (...) Lecz tak jak ciało nasze uległoby rozsądzeniu, gdyby nie ciśnienie atmosfery, tak też, gdyby z życia ludzkiego zniknęło ciśnienie biedy, trosk, przeciwności i niepowodzeń, wzrosłoby zuchwalstwo ludzi, prowadząc jeśli nie do wybuchu, to przynajmniej do objawów rozpasanej głupoty, ba, do szaleństwa. Każdy człowiek stale potrzebuje nawet pewnego kwantum trosk, cierpienia lub biedy, tak jak okręt potrzebuje balastu, by płynąć prosto i równo. Prace, kłopoty, trud i nędza przypadają niewątpliwie prawie wszystkim ludziom przez całe życie w udziale. Ale gdyby każde życzenie zostało spełnione ledwo się je wypowie, czym byłoby wówczas wypełnione życie ludzkie,

na czym spędzilibyśmy czas? Przenieście rodzaj ludzki do krainy pieczonych gołąbków, gdzie wszystko samo rośnie, a rzeki mlekiem i miodem płyną, gdzie każdy natychmiast odnajdzie swą bogdanę i bez trudu zachowa jej młodość. Część ludzi umrze wówczas z nudów albo się powiesi, część zaś zacznie zwalczać się nawzajem, dusić i mordować i w ten sposób ludzie przysporzą sobie więcej cierpień niż im dziś zadaje natura. Takie plemię nie pasuje więc do innej scenerii, nie nadaje się do innej egzystencji.

Przy całej różnorodności form, w jakich występują szczęście i nieszczęście ludzkie jako cel dążeń lub powód do ucieczki, ich podstawą materialną jest zawsze rozkosz lub ból cielesny. Jest to jednak podstawa niezmiernie wąska: zdrowie, pożywienie, ochrona przed deszczem i zimnem oraz zaspokojenie popędu płciowego, bądź też brak tych rzeczy. Jeśli więc idzie o realną przyjemność fizyczną, człowiek doznaje jej tyleż co zwierzę: tylko odczucie przyjemności, ale i bólu także, jest u niego silniejsze na skutek bardziej rozwiniętego systemu nerwowego. Dzieje się tak, po pierwsze, dlatego że u człowieka wszystko potęguje się przez myśl o rzeczach nieobecnych i przyszłych; na dobrą sprawę dopiero dzięki temu pojawiają się troski, strach i nadzieja, te jednak grają potem znacznie większą rolę niż aktualna obecność rozkoszy lub cierpień, na którą skazane jest zwierzę. (...) Natomiast dzięki refleksji wraz ze wszystkim, co z nią związane, te same elementy rozkoszy i cierpienia, które człowiek posiada pospółu ze zwierzęciem, rozwijają się u niego w tak spotęgowane doznanie szczęścia i nieszczęścia, że może to doprowadzić aż do śmiertelnego wybuchu radości albo też do samobójstwa z rozpaczy. (...) Potrzeby człowieka, które początkowo niemal równie łatwo zaspokoić jak potrzeby zwierząt, potęguje on celowo, by zwiększyć rozkosze: stąd luksus, stąd smakołyki, tytoń, opium, napoje wyskokowe, przepych i wszystko, co z tym związane. Dochodzi do tego, również na skutek refleksji, źródło rozkoszy, a więc i cierpień, znane tylko ludziom, które niezmiernie, bodaj bardziej niż wszystkie niż wszystko inne ich absorbuje, mianowicie ambicja oraz poczucie dumy i wstydu: prozaicznie mówiąc mniemanie własne o cudzym mniemaniu na nasz temat. W tysiącnych, nieraz karykaturalnych formach staje się ono celem niemal wszystkich dążeń ludzkich, które wykraczają poza fizyczną rozkosz lub cierpienie. (...) Należałoby wspomnieć, że zaspokojenie popędu płciowego wiąże się u człowieka ze szczególnym, jemu tylko właściwym wyborem, prowadzącym czasem do miłości bardziej lub mniej gwałtownej. (...) Dzięki temu zaspokojenie popędu płciowego staje się dla niego źródłem długich cierpień i krótkich radości.

Ćwiczenie 1

Zaznacz twierdzenia dotyczące cierpienia, z którymi zgodziłby się Schopenhauer.

- ☐ Ból, który wynika z nieszczęścia, jest bezcelowy i czysto przypadkowy.
- ☐ Ból wynikający z nieszczęścia jest istotną cechą życia, ponieważ jest celowy i nieprzypadkowy.
- ☐ Bez zła wzrosłoby zuchwalstwo ludzi, prowadząc do głupoty i do szaleństwa.
- ☐ Zło to czynnik negatywny.
- ☐ Cierpienie jest najbliższym i bezpośrednim celem ludzkiego życia.
- ☐ Egzystencja człowieka jest zupełnie bezsensowna.

Ćwiczenie 2

Które z potrzeb dzieli człowiek ze zwierzęciem? Co odróżnia potrzeby człowieka od potrzeb zwierzęcia?

Polecenie 2

Wymień te elementy filozofii Schopenhauera, które do dziś zachowały aktualność.

Praca domowa

Ćwiczenie 3

Napisz esej, który byłby rozwinięciem następującej myśli Schopenhauera: *Ludzie mają prawo być głupimi.*

Dla nauczyciela

Autor: Katarzyna Maćkowska

Przedmiot: Filozofia

Temat: Słownik filozoficzny. Artur Schopenhauer. Część pierwsza: poglądy

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

II. Elementy historii filozofii.

7. Georg Wilhelm Friedrich Hegel. Uczeń:

5) analizuje fragment jednego z następujących tekstów: Wykłady z filozofii dziejów Georga Wilhelma Friedricha Hegla lub Ojciec-nasz Augusta Cieszkowskiego (dział III, 1-3, 9-10) lub Świat jako wola i przedstawienie Arthura Schopenhauera (ks. IV).

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele lekcji (językiem ucznia):

- Poznasz postać i filozofię Schopenhauera.
- Scharakteryzujesz epistemologię Schopenhauera i jego poglądy etyczne.
- Przeanalizujesz pogląd Schopenhauera na temat zła.

Cele operacyjne. Uczeń:

- poznaje postać i filozofię Schopenhauera;
- charakteryzuje epistemologię Schopenhauera i jego poglądy etyczne;
- analizuje pogląd Schopenhauera na temat zła.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja;
- mapa myśli.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;

- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel przedstawia uczniom temat lekcji i cele zajęć, które wyświetla przy użyciu tablicy interaktywnej lub rzutnika, oraz wspólnie z uczestnikami zajęć ustala kryteria sukcesu.

Faza realizacyjna:

1. **Praca z tekstem.** W zależności od stanu przygotowania uczniów do lekcji nauczyciel prosi o indywidualne, ciche zapoznanie się z tekstem w sekcji „Przeczytaj” lub od razu przechodzi do podziału uczniów na kilka grup, które na podstawie e-materiału układają pytania do quizu dla innych grup. Następnie nauczyciel wraz z uczniami określa zasady rywalizacji i punktowania dobrych odpowiedzi (np. gra na czas lub na liczbę poprawnych odpowiedzi).
Przeprowadzenie gry w klasie. Nauczyciel lub wybrany uczeń dba o prawidłowy przebieg quizu zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami. Nauczyciel nagradza zwycięską drużynę, np. ocenami z aktywności.
2. Nauczyciel przechodzi do sekcji „Audiobook”. Dzieli klasę na 4-osobowe grupy. Uczniowie rozwiązują zadania na czas, od najłatwiejszych do najtrudniejszych. Grupa, która poprawnie rozwiąże zadania jako pierwsza, wygrywa, a nauczyciel może nagrodzić uczniów ocenami za aktywność. Na tym etapie lekcji uczniowie nie wykonują zadania oznaczonego jako praca domowa.

Faza podsumowująca:

1. Wszyscy uczniowie podsumowują zajęcia, zwracając uwagę na nabyte umiejętności.

Praca domowa:

1. Uczniowie piszą esej, który byłby rozwinięciem następującej myśli Schopenhauera: *Ludzie mają prawo być głupimi.*

Materiały pomocnicze:

- Tatarkiewicz W., *Historia filozofii*, Warszawa 2005.
- Brudnik E., *Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie: przewodnik po metodach aktywizujących*, Warszawa 2010.
- Warburton N., *Krótką historia filozofii*, tłum., S. Lipnicki, Warszawa 2020.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Nauczyciel może wykorzystać medium w sekcji „Schemat” do pracy przed lekcją. Uczniowie zapoznają się z jego treścią i przygotowują do pracy na zajęciach w ten sposób, żeby móc samodzielnie rozwiązać zadania.